

6
1
0
2

ČÍSLO

5

16. ROČNÍK

ODPADY

ODBORNÝ ČASOPIS PRE PODNIKATEĽOV, ORGANIZÁCIE, OBCE, ŠTÁTNU SPRÁVU A OBČANOV

1. MINIMALIZÁCIA, ZHODNOCOVANIE A ZNEŠKODŇOVANIE

- Využitie biosorpcie a bakteriálnych biosorbentov pri odstraňovaní kontaminantov z odpadových vôd Katarína Dercová, Hana Horváthová, Katarína Lászlová
- Možnosti pyrometalurgického spracovania priemyselných odpadov s obsahom zinku Ing. Tomáš Vindt, PhD., Bc. Denisa Kissová, Ing. Katarína Blašková
- Triedený zber bude na Slovensku zabezpečovať autorizovaných organizácií Zodpovednosti výrobcov Kolektív
- Z komunálneho odpadového hospodárstva Kolektív
- K odkanalizovaniu slovenských miest a obcí Kolektív
- Spoločnosť ASEKOL získala „stuhu CTI“ za inovatívny a efektívny systém zberu a recyklácie elektroodpadu Mgr. Silvia Sekáčová
- Študentská firma MANSON dostala ocenenie za projekt dokovacej stanice z recyklovaného materiálu Kolektív

2. PREDPISY, DOKUMENTY, KOMENTÁRE

- Ohrozené recyklované výrobky a recyklácia životné prostredie? h. prof. Ing. František Mátel, CSc.
- Poplatok za komunálne odpady na Strednom Slovensku – v Banskobystrickom kraji Ing. Martin Bosák, PhD.
- Návrh na posunutie termínu spustenia systému rozšírenej zodpovednosti výrobcov v zákone o odpadoch Kolektív
- Environmentálne (a odpadárske) ciele v programovom vyhlásení vlády Kolektív
- Ekologická daň ako alternatíva príspevku do rozpočtu EÚ Kolektív
- Štúdia Zdrojov znečistenia ovzdušia v Ružomberku Kolektív
- Kauza SKLÁDKA VLČIE HORY: Prevádzkovateľ sice rozhodnutie o zákaze skládky neprevzal, no medzitým mu vypršalo povolenie na nebezpečný odpad Kolektív
- Zariadenie na výrobu gumového regenerátu v Bánovciach nad Bebravou nebude Kolektív
- Rakúske prihraničné obce sa odpoja od čističky odpadových vôd v Petržalke Kolektív
- Zuzana Čaputová získala Goldmanovu cenu za boj proti pezinskej skládke Kolektív

3. SPEKTRUM

- Stromy „stáli v ceste“ budúcej cyklotrasy, preto ich spišiaci vyrúbal PhDr. Angela Sviteková
- Ministerstvo pôdohospodárstva pozastavilo výrub stromov na ostrove Sihot, aktivisti požadujú zriadenie rezervácie Kolektív
- EnviroSúťaže a podujatia pre deti a mládež Kolektív
- V súťaži európsky Strom roka skončila Hruška Ružová z Bošáce tretia Kolektív
- V Prievidzí vyvrcholil 13. ročník Ekoroku s Nestlé s názvom „VITALITA ŠKOLSKÝCH ZÁHRAD“ Ing. Štefan Kuča
- Úspešná realizácia programu na podporu obnoviteľných zdrojov energie „Zelená domácnostiam“ Kolektív
- Zaujímavosti zo zahraničia Kolektív
- Pozvánka na medzinárodnú konferenciu Technika ochrany prostredia – TOP 2016 Miroslav Horváth

epos

ISSN 1335-7808

9 771335 780004

MINIMALIZÁCIA, ZHODNOCOVANIE A ZNEŠKODŇOVANIE

Ing. Tomáš Vindt, PhD.*, Bc. Denisa Kissová**, Ing. Katarína Blašková*

MOŽNOSTI PYROMETALURGICKÉHO SPRACOVANIA PRIEMYSELNÝCH ODPADOV S OBSAHOM ZINKU

ÚVOD

Každá výrobná činnosť v rámci priemyselného odvetvia potenciálne negatívne ovplyvňuje životné prostredie možným znečistením ovzdušia, povrchových i spodných vôd, ale tiež aj záberom poľnohospodárskej pôdy na skládkovanie nezužitkovaneho odpadu vznikajúceho pri danom výrobnom procese. Medzi takéto priemyselné odvetvia patrí aj hutnícka výroba. Proces výroby železa a ocele (ako hlavných výrobných produktov) sa vyznačuje veľkou spotrebou surovín a energií. Rovnako však produkuje aj obrovské množstvo tuhých a plynných odpadných látok, hlavne v podobe hutníckych trosiek, úletov, kalov, plynov a pod. Spomínané látky sú odpadom, ktorý je však možné v iných procesoch využiť, respektívne upraviť, aby ho bolo možné určitým spôsobom opäťovne zúžitkovať. Vysokepné a oceliarské úlety a kaly predstavujú surovinový potenciál železa a tiež neželeznych kovov, najmä zinku. S pribúdajúcimi technológiami a so znižujúcim sa množstvom primárnych surovín zinku je dôležité hľadať možnosti získavania tohto kovu aj v odpadoch z hutníctva železa a ocele, sa-mozrejme za priateľných environmentálnych a ekonomických podmienok.

V zákone NR SR č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov je odpad definovaný ako hnu-

tel'ná vec alebo látka, ktorej sa jej držiteľ zbavuje, chce sa jej zbaňiť alebo je v súlade s týmto zákonom alebo osobitnými predpismi povinný sa jej zbaviť [1]. Zjednodušene možno odpad definovať ako produkt ľudskej spoločnosti a jej činnosti v prvovýrobe, druhovýrobe a terciálnej sfére, ktorý spoločnosť v ďalšej činnosti bud' vôbec nevyužíva, alebo využíva len čas-točne a je nútená ho zneškodňovať, aby sa nezhoršovala kvalita životného prostredia [2].

Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2008/98/ES udáva nasledujúcu hierarchiu odpadového hospodárstva [3]:

- predchádzanie vzniku odpadov,*
- príprava na opäťovné použitie,*
- recyklácia,*
- iné zhodnocovanie (napr. energetické),*
- zneškodňovanie.*

Toto záväzne poradie priorít je nutné dodržiavať aj pri nakladaní s priemyselnými odpadmi.

V súlade s vyhláškou MŽP SR č. 365/2015 [4], ktorou sa ustanovuje Katalóg odpadov je odpad z výroby surového železa a ocele klasifikovaný podľa tab. 1.

Tab.1: Klasifikácia odpadov z metalurgie železa a ocele podľa Katalógu odpadov

Číslo skupiny, podskupiny a druhu odpadu	Názov skupiny, podskupiny a druhu odpadu	Kategória odpadu
10	ODPADY Z TEPELNÝCH PROCESOV	
10 02	ODPADY ZO ŽELEZIARSKÉHO A OCELIARSKÉHO PRIEMYSLU	
10 02 01	odpad zo spracovania trosky	O
10 02 02	nespracovaná troska	O
10 02 07	tuhé odpady z čistenia plynu obsahujúce nebezpečné látky	N
10 02 08	tuhé odpady z čistenia plynu iné ako uvedené v 10 02 07	O
10 02 10	okuje z valcovania	O
10 02 11	odpady z úpravy chladiacej vody obsahujúce olej	N
10 02 12	odpady z úpravy chladiacej vody iné ako uvedené v 10 02 11	O
10 02 13	kaly a filtračné koláče z čistenia plynu obsahujúce nebezpečné látky	N
10 02 14	kaly a filtračné koláče z čistenia plynov iné ako uvedené v 10 02 13	O
10 02 15	iné kaly a filtračné koláče	O
10 02 99	odpady inak nešpecifikované.	

* Ústav recyklačných technológií, Hutnícka fakulta, Technická univerzita v Košiciach, Letná 9, 040 02 Košice, e-mail: tomas.vindt@tuke.sk
 ** EkoInvent, s.r.o. Košická 3, 045 01 Moldava nad Bodvou

Podľa štatistik World Steel Association – Svetovej oceliarskej spoločnosti (WSA), celková svetová produkcia surovej ocele dosiahla v minulom roku 1 599 mil. ton a produkcia surového železa predstavovala 1 153 mil. ton, pričom na Slovensku sa v roku 2015 vyprodukovalo 4,56 mil. ton ocele a 3,74 mil. ton surového železa. Pritom na tonu surového železa sa vyprodukuje 20 až 30 kg vysokopecného úletu a na tonu ocele približne 25 kg oceliarského úletu [5]. Vysokopečné a oceliarské úlety a kaly sú principiálne odpadmi, ale vzhľadom na ich zloženie ich možno považovať za druhotnú surovinu. Vzhľadom na uvedené množstvá je nutné zamerať sa na surovinový potenciál vznikajúcich vedľajších produktov a spracovávať ich.

1. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA ZINKU

Zinok patrí medzi ťažké neželezné kovy, je namodralo-šedej farby, na lome kryštallický a lesklý. Na vzduchu stráca lesk, pozvoľa oxiduje, matnie. Je reaktívny, mäkký a tvárny [6]. Základné vlastnosti zinku sú uvedené v tab. 2.

Tab. 2: Vlastnosti zinku [6]

Atómová hmotnosť	65,38 g.mol ⁻¹
Hustota (25 °C)	7,133 g.cm ⁻³
Teplota tavenia	420 °C
Teplota vyparovania	906 °C
Št. potenciál	-0,763 V

Charakteristickou vlastnosťou zinku je jeho dobrá zlievateľnosť. V rudách sa vyskytuje spoločne s olovom. V prírode sú najrozšírenejšimi rudami zinku sfalerit (ZnS) a smithsonit ($ZnCO_3$). Ročná svetová produkcia zinku predstavuje približne 13 mil. ton, z toho sa 25 % vyrába pyrometalurgicky, a to

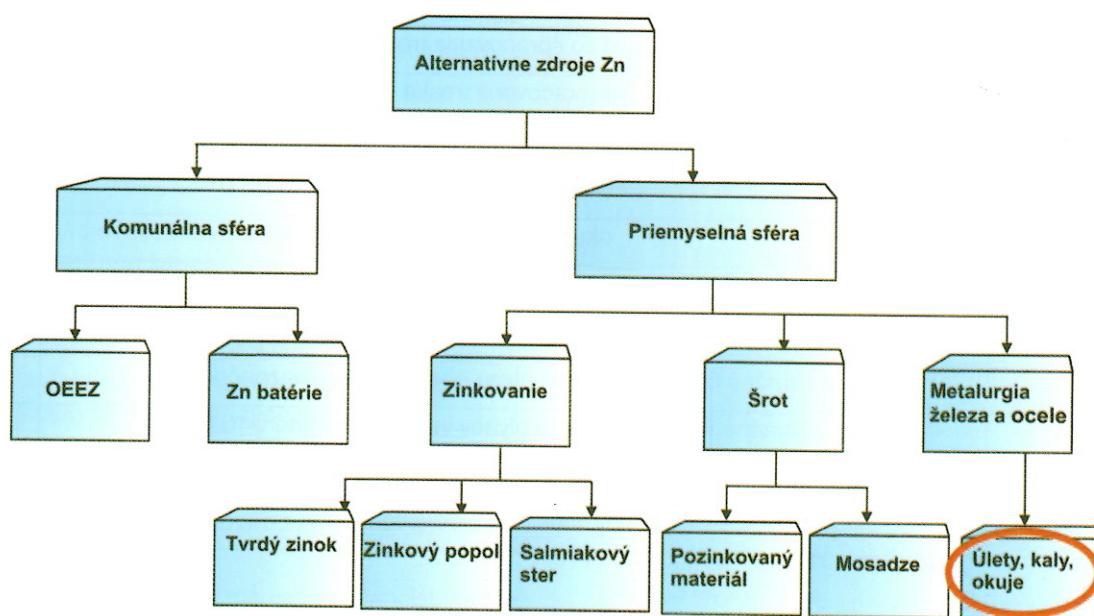
redukciou vyprážených zinkových koncentrátorov alebo redukcii Pb-Zn aglomerátu v šachtovej peci (ISP proces). Väčšina zinku sa v súčasnosti vyrába hydrometalurgickými procesmi, ktorých základom je lúhovanie praženca v prostredí kyseliny sírovej (H_2SO_4), ukončené veľkoplošnou elektrolýzou.

Zinok sa používa hlavne na povrchovú ochranu kovových materiálov (pozinkovanie plechov, drôtov a pod.) a na výrobu zlátin (napr. zlatina $Zn-Al-Cu$ na tvárnenie). Zlúčeniny zinku sa používajú v priemysle farbív (výroba ZnO – zinková beloba), v gumárenskom priemysle, v chemickom priemysle, v kozmetike a tiež pri výrobe zinok-uhlíkových a alkalických batérií, objímok žiaroviek a pod [6]. Na obr. 1 je znázornené použitie zinku, pričom najväčší podiel (až 58 %) tvorí zinkovanie.

Obr. 1: Použitie Zn v celosvetovom meradle

Závažným problémom súvisiacim s neustálym nároastom dopytu po zinku je znižovanie zásob primárnych surovín tohto kovu. Kvalifikované odhady (pri súčasných otvorených náleziskach) hovoria o celosvetových zásobách zinku na približne 20 rokov [7].

Obr. 2: Alternatívne zdroje Zn

Na základe vyššie uvedeného je potrebné hľadať alternatívne zdroje zinku a tým šetriť primárne suroviny uvedeného kovu v maximálne možnej miere. Na obr. 2 je znázornené rozdelenie možných alternatívnych zdrojov zinku z komunálnej a priemyselnej sféry.

Kým zastúpenie zinku v primárnych surovinách je do 10 %, v spomínaných metalurgických odpadoch (úlety, kaly) sa obsah zinku pohybuje až do 30 %. To potvrdzuje oprávnenosť recyklácie týchto odpadov ako alternatívnych zdrojov zinku.

2. ODPADY Z VÝROBY ŽELEZA A OCELE - ÚLETY, KALY

Pri výrobe surového železa vo vysokej peci vzniká ako vedľajší produkt vysokopečná troska a vysokopečný plyn. Vysokopečný plyn vzniká v dôsledku teplotných reakcií medzi jednotlivými surovinami vsádzky v celom priestore vysokej pece a odáva sa na čistenie a filtráciu tuhých častic dvoma až štormi plynovými odvodmi, ktoré sú súmerne rozložené proti prúdu. Čistením plynu v zariadeniach za sucha (prašníky, cyklóny, elektrostatické odlučovače za sucha, tkaninové filtre) sa získa vysokopečný úlet.

- **Vysokopečný úlet:** 15 až 47 % C, 7 až 35 % Fe, 0,8 až 2 % Pb, 2 až 3 % Zn, 2,4 až 2,5 % S, 3,5 až 18 % MgO [8].

Ako vyplýva z chemického zloženia vysokopečného úletu, z dôvodu ekonomickej zaujímavosti obsahu Fe sa tento úlet pomocou krytých dopravníkov dopravuje na homogenizačnú skladku, kde sa spracováva aglomeráciou alebo peletizáciou, a môže sa vrátiť do vysokopečného procesu.

V procese výroby ocele v kyslíkovom konvertore (tavenie vsádzky pomocou fúkania kyslíka), resp. elektrickej oblúkovej peci (tavenie vsádzky elektrickým oblúkom pomocou grafitových elektród) vzniká ako vedľajší produkt oceliarská troska a oceliarský plyn. Tento plyn, špecifický vysokými teplotami, postupuje cez chladiace komory a filtre, kde sa separuje oceliarský úlet od plynu.

- **Konvertorový úlet:** 57,47 % Fe, 30 až 45 % FeO, 5,68 % CaO, 4,63 % MgO, 0,28 % Pb, 2 až 4 % Zn, 0,61 % C.
- **EOP úlet:** 32,09 % Fe, 8 až 35 % Zn, 2,05 % Pb, 2,5 % Si, 3,42 % Ca, 0,3 % Cu, 5 až 21 % MnO [8].

Úlet sa môže zachytávať z plynu bud' mokrou, alebo suchou cestou. Suchou cestou sa úlet zachytáva prevažne tkaninovými filtermi a mokrou cestou pomocou vodných sprách, keď vzniká kal. Vzhľadom k chemickému zloženiu sa oceliarský úlet spracováva za účelom získania oxidov Fe a Zn. V snahe získať práve zinok, možno tento odpad spracovať pyrometalurgicky, hydrometalurgicky, prípadne ich kombinovanými metódami.

3. NÁVRH MODELU ZARIADENIA NA SPRACOVANIE ŽELEZONOSNÝCH DRUHOTNÝCH SUROVÍN S OBSAHOM ZN

Pre efektívne využitie odpadov ako druhotných surovín je dôležité získané poznatky z odborných vedeckých štúdií a z

laboratórnych skúšok správne nakonfigurovať a zrealizovať v praxi. Na takéto účely sú vhodné poloprevádzkové experimenty na modeloch príslušných zariadení.

Na základe teoretických štúdií sa v spolupráci so spoločnosťou ECO-GLOBAL, spol. s.r.o. Moldava nad Bodvou naplánovala séria poloprevádzkových experimentov so zameraním sa na spracovanie jemnozrnných železonosných druhotných surovín na vysokopečnú peletu, s garantovaným znižením obsahu Zn min. o 80 % a znižením Pb min. o 90 %.

V laboratórnych podmienkach tieto experimenty už prebehli a ukázali vyššie spomenuté možnosti spracovania.

Model poloprevádzkového zariadenia slúži na:

- overenie receptúr vsádzok kombináciou rôznych jemnozrnných kovonosných surovín, odpadov, ako aj ďalších druhov materiálov s palivom podľa podmienok dodávateľov,
- odskúšanie a odstránenie nežiaducích prvkov pri použití redukčných činidiel, ako aj stanovenie ich množstva vo vsádzke v závislosti od množstva, teploty, času výpalu, obsahu CO a O₂, počtu otáčok v technologickej linke a pod.,
- výrobu vysokopečných peliet a odzinkovanie rôznych kovonosných surovín s obsahom Fe, Zn, Pb a iných prvkov v redukčnej atmosfére,
- stanovenie účinnosti zachytávania rôznych úletov,
- získanie a zachytanie zinkových úletov vhodných na ďalšie spracovanie buď do kovovej formy, alebo do formy komerčne predajnej zlúčeniny,
- odskúšanie rôznych typov výmurovieiek,
- získanie a overenie dôležitých údajov pre projektové úpravy modelu technologickej linky.

Technologický postup výroby peliet redukčným spôsobom zahrňa viacero prevádzkových uzlov, ktoré na seba bezprostredne nadväzujú. Na nasledujúcom obr. 3 je znázornená schéma technologickejho postupu spracovania železonosných druhotných surovín s obsahom Zn na vysokopečnú peletu.

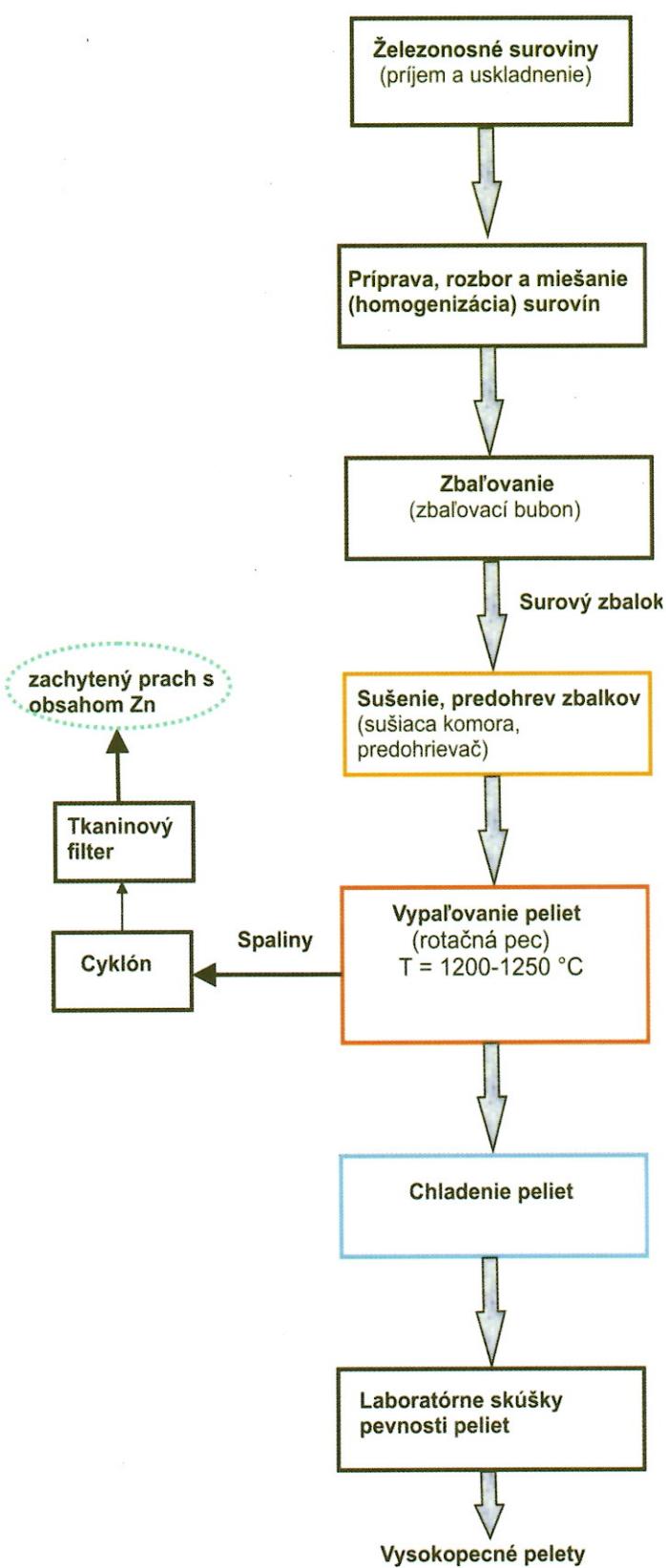
Vsádzka do modelu poloprevádzkovej linky sa môže skladať z nasledovných surovín s obsahom Zn:

- vysokopečné úlety a kaly,
- oceliarské úlety a kaly,
- popolček (napr. zo spaľovania uhlia),
- okoviny,
- iné jemné železonosné materiály.

3.1. POSTUP PRÍPRAVY VSÁDZKY

Železonosné suroviny sa najskôr haldujú po vrstvách za účelom vyrovnania vlhkosti tak, aby ich bolo možné v homogenizátoroch čo najlepšie zhomogenizovať s odpadmi s pojivo-vými a redukčnými vlastnosťami. Materiály s granulometriou nevhodnou na zbaľovanie je potrebné pomlieť v mlynoch na požadovanú veľkosť zrn tak, aby v zbaľovacích bubnoch mohli

byť zbalené do surových zbalkov. Pojivá a redukčné činidlá sa dávajú do homogenizačných zariadení, ako aj do zbaľovacích bubnov.

Obr. 3: Schéma spracovania železonosných surovín

3.2. ZBAĽOVANIE

Zbaľovanie je proces, spájania zrniek jemnozrnných materiálov na definované zhluky – zbalky. Pre dokonalý proces zbaľovania sú dôležité vlastnosti surovín (granulometrické zloženie, tvar a povrchové vlastnosti zŕn, chemicko-mineralogické zloženie) a tiež vhodné podmienky zbaľovania v zbaľovacom bubenе. Do zbaľovacieho bubna možno okrem homogenizovaných vstupných surovín pridať hlavne pojivá a redukčné činidlá, ako sú oleje, dechty prípadne vápenné mlieko. Na dovhľadanie vstupnej zmesi je možné použiť odpadovú vodu. Zbalky vypadávajúce zo zbaľovacieho bubna postupujú na dopravný pás, z ktorého padajú na valčekový triedič.

3.3. TERMICKÉ SPRACOVANIE SUROVÝCH ZBALKOV

Surové zbalky po vytriedení (triedič veľkostí surových zbalkov) postupujú na sušenie a predhrievanie (pre dosiahnutie požadovanej pevnosti pre výdrž výpalu v rotačnej peci) do sušiacej komory a predohrievača. Na sušenie a predohrev surových zbalkov sa využíva teplo z externého zdroja – vedľajšieho horáka.

Samotné vypaľovanie zbalkov prebieha v rotačnej peci v redukčnej atmosfére pri teplote 1200 – 1250 °C. Príslušenstvo pecného agregátu tvoria:

- riadiaca jednotka modelu poloprevádzky,
- ventilátory (ventilátor primárneho vzduchu horáka, koncové ventilátory),
- horáky (štartovací a hlavný horák),
- termočlánky na meranie teploty v jednotlivých častiach pece (meranie teploty na vstupe a výstupe agregátu, meranie teploty odsávaných spalín),
- automatická monitorovacia jednotka na kontinuálne meranie obsahu CO a O₂,
- zásobníky plynu LPG s plynovými rozvodmi a s meračmi prietoku, tlaku a teploty plynu a tiež
- kompresory tlakového vzduchu s príslušnými rozvodmi.

Počas procesu výpalu dochádza k odzinkovaniu peliet a odťahu spalín cez výmenníky tepla do filtračnej sústavy. Spaliny sú tvorené predovšetkým N₂, CO, CO₂ a prachom, ktorý obsahuje najmä ZnO, PbO, FeO, CaO a iné. Zachytené prachy s obsahom Zn možno následne transportovať na ďalšie spracovanie.

V procese výpalu vysušených a predhriatých surových zbalkov v rotačnej peci sa dosiahla hranica odzinkovania min. 80 %. Vypálené pelety (zobrazené na obr. 4) sa následne chladia v chladiči.

Na základe získaných poznatkov a z výsledkov poloprevádzkových experimentov možno konštatovať, že železonosné odpady z výroby železa a ocele (vysokopeecné a oceliarenské úlety) je možné zhodnotiť a využiť ich surovinný potenciál (najmä Fe a Zn). Termickou redukciami vhodne upraveného materiálu možno získať nasledovné produkty:

- vypálené pelety zbavené Zn s obsahom Fe nad 55 % vhodné ako vsádzka do vysokopeecného procesu a

- zachytené prachy s obsahom Zn, vhodné na ďalšie spracovanie.

Obr. 4: Vypálené pelety

4. ZÁVER

Po zohľadnení údajov štatistickej ročenky svetovej oceliarskej spoločnosti (WSA – World Steel Association) za rok 2015 možno konštatovať, že na Slovensku sa ročne vyprodukuje približne 95 tis. ton vysokopevného úletu a 117 tis. ton oceliarského úletu ako vedľajších produktov pri výrobe železa a ocele. Tento jemnozrnný materiál je zachytávaný buď suchou cestou ako prachový úlet, alebo mokrou cestou ako kal.

Na Slovensku sú tieto odpady podľa vyhlášky MŽP SR č. 365/2015 Z.z. (Katalóg odpadov) zaradené medzi nebezpečné odpady. Na druhej strane vysoké obsahy niektorých kovov predurčujú tento priemyselný odpad k využitiu ako perspektívnej druhotnej suroviny pre získavanie kovov, ako sú železo a zinok, bud' v kovovej forme alebo vo forme komerčne predajnej zlúčeniny.

Z výsledkov prezentovaného poloprevádzkového procesu vyplýva možnosť spracovať tento železonosný materiál (vysokopevné a oceliarské úlety) vypáľovaním v redukčnej atmosfére, pričom ako produkty sa získajú vysokopevné pelety s obsahom Fe nad 55 % a prachy s obsahom Zn vhodné na ďalšie spracovanie.

Hlavným prínosom tohto projektu je možnosť ekonomicky a ekologicky zhodnotiť domáce železonosné druhotné suroviny a využiťie surovinného potenciálu obsiahnutého v spomínanom materiály.

Z ekologickej hľadiska získané produkty predstavujú:

- lacnejšiu vstupnú surovinu pre výrobu železa vo vysokej peci (vypálené pelety),

- znižovanie nákladov na dopravu a na skladovanie vsádzky do výrobného procesu Fe,
- významnú druhotnú surovinu zinku.

Z ekologickej hľadiska je to

- znižovanie množstva vyprodukovaných priemyselných odpadov z výroby železa a ocele,
- minimalizovanie ich skládkovania a následného využitia,
- znižovanie ich nepriaznivého vplyvu na životné prostredie a
- šetrenie primárnych surovín získaných kovov.

Podávanie:

Táto práca vznikla v rámci riešenia grantu VEGA MŠ SR 1/0293/14 a za jeho finančnej podpory. Tento príspevok vznikol vďaka podpore v rámci operačného programu Výskum a vývoj, pre projekt: Univerzitný vedecký park TECHNICON pre inovačné aplikácie s podporou znalostných technológií, kód ITMS: 26220220182, spolufinancovaný zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-14-0591.

Použitá literatúra:

- [1] Zákon NR SR č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- [2] Havlík, T. – Spracovanie a detoxikácia odpadov, Košice: TU – HF, 1996
- [3] Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2008/98 ES z 19. novembra 2008 o odpade a o zrušení určitých smerníc
- [4] Vyhláška MŽP SR č. 365/2015 Z.z. ktorou sa ustanovuje katalóg odpadov
- [5] Statistics archive [online], Dostupné na internete: www.worldsteel.org/statistics-archive.html [citované 28. 01. 2016]
- [6] Štofko M., Štofková M.: Neželezné kovy, prvé vydanie, 2000, Košice, Emílena, s. 304, ISBN 80-7099-527-0
- [7] Havlík T., Miškufová A.: Priemyselné odpady – alternatíva surovinovej základne pre budúcnosť, In: Odborná konferencia ŽP VVC 2015: Zborník príspevkov: 21. – 23. 9. 2015, Hotel Stupka, Tále, Horná Lehota, str. 139 – 146. ISBN 978-80-972091-4-8
- [8] Vindt T., Blašková K.: Tuhé a plynné odpady z hutníctva železa a ocele, In ODPADY 2015, č. 7, str. 11 – 17, ISSN 1335-7808